

Nr 270.

Av herrar **Bengtson** i Norup och **Hellberg** i Lycksele,
om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förflyttning
och utvidgning av tandläkareinstitutet.

Hälsovården har i vårt land under senare tider varit föremål för ett livligt intresse och undergått betydande förbättringar. Verkningarna härav ha också visat sig i en väsentligt förbättrad folkhälsa, och man torde med skäl kunna påstå, att de uppoffringar, som samhället och de enskilda underkastat sig för ifrågavarande ändamål, visat sig giva synnerligen god valuta.

En gren av hälsovården, vilken emellertid jämförelsevis sent blivit föremål för tillbörligt beaktande, utgör vården av munhålan och tänderna. Sedan uppmärksamheten omsider mera allmänt blivit fästad å denna angelägenhet, har dock ett livligt intresse vaknat jämväl för nämnda sida av hygien. Bland den stora allmänheten har detta intresse yttrat sig däri, att biträde av tandläkare efterhand börjat anlitas i långt större utsträckning än förr. Från myndigheternas sida ha vidtagits flera åtgärder i syfte att främja en bättre mun- och tandvård. Vi erinra härvid blott om vad som åtgjorts för att åvägabringa ordnad och regelbunden tandvård för militärer samt om den verksamhet, vilken i ett ej obetydligt antal av våra städer utövas i syfte att åstadkomma bättre tandförhållanden bland skolbarnen.

Även i riksdagen har frågan om en förbättrad mun- och tandvård ett par gånger förut varit under behandling. Senast väcktes år 1913 i bägge kamrarna motioner med yrkande om att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära utredning och förslag om åstadkommande av effektiv tandvård för barnen i landsbygdens folk- och småskolor. Motionerna för-

anledde en skrivelse till Kungl. Maj:t från riksdagen för det i motionerna påyrkade ändamålet. Utredning i ärendet pågår och torde inom kort dess resultat jämte förslag till ordnandet av tandvården för rikets skolungdom komma att framläggas.

Det finnes emellertid en omständighet, som tillsvidare gör det omöjligt att här i landet åstadkomma väsentligt förbättrade förhållanden i fråga om mun- och tandvård vare sig för skolungdomen eller bland allmänheten i övrigt. Denna omständighet ligger i bristen på tandläkare. Från tandläkareinstitutet i Stockholm, den enda i landet förefintliga anstalten för tandläkares utbildning, utexamineras årligen högst ett trettiotal tandläkare. Hela antalet sådana i riket lär f. n. uppgå till omkring 520 eller ungefär en på varje antal av 11,000 invånare. Till jämförelse må nämnas, att i Norge finnes en tandläkare på ungefär 5,600 invånare och i Danmark en på 6,575. I Nordamerikas förenta stater, där tandvården är högt utvecklad, lär finnas en tandläkare på omkring 3,000 invånare.

Närmaste följden av den här omförmälda bristen på nödigt antal tandläkare i landet har blivit den, att förefintliga tandläkare överhopats med arbete, och att arvoden för tandvården på ett för allmänheten synnerligen betungande sätt sprungit i höjden. Under nuvarande förhållanden är ock, såsom här ovan antytts, en mer avsevärd utvidgning av t. ex. tandvården i skolorna helt enkelt utförbar, så vida man icke för tandvårdsarbetet i skolorna ville betala så rikligt tilltagna arvoden, att tandläkarne därigenom droges från den enskilda praktiken och till arbetet i skolorna. Ett sådant förfarande skulle emellertid i sin ordning naturligen leda till att bristen på tandläkare för allmänhetens behov bleve än kännbarare och att tandläkarearvodena än ytterligare stegrades.

Det är uppenbart, att de nu anförda förhållandena, vilka tidigare på ett synnerligen kraftigt och klagörande sätt framlagts i en av förste stadsläkaren i Göteborg K. J. Gezelius till chefen för kungl. civildepartementet och till kungl. medicinalstyrelsen under förra året ingiven framställning, och jämväl blivit närmare belysta i det yttrande, som tandläkareinstitutets lärarerråd den 22 sistlidne november på anmodan av kungl. medicinalstyrelsen avgivit över nämnda framställning (se Svensk tandläkare-tidskrift 1916, häftet 6, sid. 469, och 1917, häftet 1, sid. 78 och följande), icke lämpligen kunna vinna rättelse på annat sätt än genom en utvidgning av tandläkareinstitutet. För en sådan utvidgning är tiden för närvarande i så motto synnerligen lämplig, som genom riksdagens under förra året beslutade inköp av den vetenskapsakade-

mien förut tillhöriga fastigheten i kvarteret Grönlandet Norra i Stockholm lokaler för ändamålet numera finnas att tillgå. Tidigare ha, som bekant, framkomna förslag om en utvidgning av tandläkareinstitutet gång efter annan måst läggas å sido på grund av brist på erforderligt lokalutrymme.

Det synes emellertid undertecknade vara av synnerlig vikt ej mindre att de åtgärder, som av den här påpekade bristen på tandläkare påkallas, bliva skyndsamt vidtagna, än ock att de bliva verkligt ändamålsenliga. I nyss omnämnda yttrande av tandläkareinstitutets lärareråd meddelas, att den av sagda lärareråd gillade plan för tandläkareinstitutets utvidgning, vilken uppgjorts i samband med utredningen av frågan om förut omfördälda inköp av vetenskapsakademiens f. d. fastighet i Stockholm, är av sådan beskaffenhet, att dess förverkligande skulle möjliggöra en ökning av institutets lärjungeantal med 10 stycken per år eller möjligen något mera. Det synes ligga i öppen dag, att en sådan utvidgning är alldeles otillräcklig. Erfarenheterna från de skolor här i landet och utomlands, i vilka tandvård för lärjungarna anordnats, ge vid handen, att ensamt för skolungdomens tandvård, om sådan allmänt komme till stånd, skulle erfordras ungefär ett lika stort antal tandläkare, som det för närvarande i landet förefintliga. Därtill är det uppenbart, att antalet tandläkare för allmänhetens betjänande behöver högst avsevärt ökas. Hittills har avgången från tandläkarekåren på grund av inträdande ålderdom och dödsfall varit ringa, enär kåren i dess helhet varit jämförelsevis ny. Framdeles blir avgången större, och rekryteringen behöver jämväl av denna anledning bli starkare. I betraktande av dessa omständigheter och andra av samma innebörd synes påtagligt, att en blivande utvidgning av tandläkareinstitutet bör så planläggas, att antalet lärjungar kan ökas till en årskontingent av omkring 60. Därest de möjligheter försummas, vilka särskilt beträffande lokalfrågan nu förefinnas för en utvidgning i denna omfattning, så blir det tvivelsutan framdeles långt svårare om ej omöjligt att gottgöra en dylik försummelse.

Lika nödvändigt som det synes vara, att en blivande utvidgning av tandläkareinstitutet göres tillräckligt omfattande, lika angeläget är det, att en sådan utvidgning bringas till stånd med det allra snaraste. Enligt sakens natur kommer det i alla händelser att dröja åtskilliga år, innan antalet tandläkare i följd av utvidgningen ökas, och det är fara värt, såsom av stadsläkaren Gezelius i hans ovan åberopade framställning påpekas, att detta dröjsmål kan för tandvårdens utveckling bli till synnerlig skada. I merbemälda yttrande av tandläkareinstitutets lärareråd förordas

utredning genom en av Kungl. Maj:t tillsatt kommitté rörande utvidgningens omfattning och därmed sammanhängande spörsmål. I avseende härå anse vi oss böra eftertryckligt framhålla, att frågan om tandläkareinstitutets utvidgning enligt vår mening icke bör sammankopplas med några som helst frågor om tandvårdens organisation. Bristen på tandläkare är så påtaglig och pressande, att dess avhjälpande bör gå före alla andra åtgärder rörande denna angelägenhet. De organisatoriska spörsmålen angå — om man bortser från tandvården i skolorna, vilken redan är föremål för utredning — endast jämförelsevis mindre områden av tandvårdens arbetsfält. Det stora flertalet av tandläkare kommer alltid att sysselsättas med praktik bland den stora allmänheten. I den mån ytterligare utredning rörande en eller annan fråga av organisatorisk innebörd finnes erforderlig, kommer i övrigt tid nog att finnas härför under tiden, innan verkan av en eventuell utvidgning av tandläkareinstitutet hinner framträda i en ökad tillgång på tandläkare.

En tillfredsställande lösning av förevarande för den allmänna folkhälsan ganska viktiga fråga synes oss kunna vinnas endast på det sättet, att lokaler av för ändamålet tillräcklig omfattning skyndsamt anordnas för tandläkareinstitutet i vetenskapsakademiens f. d. fastighet i kvarteret Grönlandet Norra i Stockholm, och att tandläkareinstitutet i samband med inflyttningen i dessa lokaler erhåller sådan förstärkning i avseende å lärarekrafter m. m., att elevantalet kan ökas i ovan angivna proportion.

Då frågans läge för närvarande, såvitt man av föreliggande handlingar och uttalanden därom kan döma, ingalunda synes vara sådant, att en dylik lösning utan riksdagens ingripande kan förväntas, utan fara i stället förefinnes dels att ärendet ytterligare uppskjutes och dels att en eventuell utvidgning av tandläkareinstitutet kommer att erhålla otillräcklig omfattning, torde ett uttalande från riksdagens sida i denna angelägenhet vara av behovet påkallat. Vi tillåta oss därför att på grund av det här anförda hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag rörande tandläkareinstitutets förflyttning till de statsverket tillhöriga fastigheterna i kvarteret Grönlandet Norra, Stockholm, ävensom rörande institutets utvidgning i

samband med flyttningen till sådan omfattning, att antalet årligen utexaminerade tandläkare må kunna ökas till omkring 60.

Stockholm den 31 januari 1917.

Sv. Bengtsson.

E. F. Hellberg
i Lycksele.